

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al XXI-lea.

Nr. 188.

205235

TÂLCUIREA SFINTEI LITURGHII

de

Preotul Dr. Nicolae Terchilă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Publicație periodică. —

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna Nr. 6.

Tiparul Tipografiei „Oastea Domnului“, – Sibiu, 1931.

Prețul: 10 Lei.

CE ESTE „ASTRA“?

»Astra« este societatea pentru răspândirea literaturii și culturii românești în mijlocul poporului nostru.

Înființată încă din 1861, ea are un trecut glorios. Toți românii, cari au vrut propășirea neamului și-au dat mâna, când a fost vorba de »Astra«. N'au întrebat de ce confesiune sunt, n'au știricit în ce partid sunt înscriși — *cu toții au pus umărul.*

Dacă poporul românesc este pe treapta culturală de acum, este a se mulțumi, în mare parte, »Astrei«, fiindcă ea a împărțit cărți bune cu sutele de mii, ea a ținut mii de conferențe, ea a pus la cale expoziții strălucite de țesături și cusături românești, ea a dat îndemnuri pentru asigurări de vite, pentru îmbunătățirea agriculturii, pentru cooperative, pentru tot ce e bun și frumos în casa și gospodăria românului.

Adunările ei generale au fost adevărate serbători românești.

După unire are »Astra« o chemare tot atât de minunată. Ea e chemată să strângă rândurile, să sune trâmbița: »Înainte! Spre propășirea *tuturora*, ca frații cei buni«!

»Astra« e crainicul vremurilor mai bune. Ea trebuie să potolească patimile și să dea nutremânt sufletesc oamenilor, cari — după războiu — au cam apucat-o care 'ncătrău.

»Astra« crește cetățeni adevărați: cu minte și de inimă:

Cine vrea propășirea *trebuie* să fie membru al »Astrei«! Numai așa vom ajunge la creangă verde.

Înscrieți-vă fără zăbavă la »Astra«! (Sibiu, Strada Șaguna 6.)

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al XXI-lea.

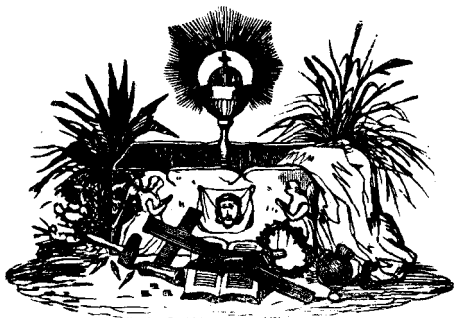
Nr. 188.

TÂLCUIREA SFINTEI LITURGHII

de

Preotul Dr. Nicolae Terchilă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Publicație periodică. —

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna Nr. 6.

Tiparul Tipografiei „Oastea Domnului“, – Sibiu, 1931.

205235

BCU Cluj

Sfântul Ioan Gură de aur.

Rânduiala Sfintei Liturghii.

Preotul: Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Corul: Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Preotul:

Ectenia cea mare: Cu pace Domnului să ne rugăm etc. *Vozglas*: Că Ție se cuvine toată mărirea etc.

Corul: Amin.

Mărire Tatălui și Fiului și sfântului Duh, și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Binecuvintează suflete al meu pe Domnul, și toate cele din lăuntrul meu, numele cel sfânt al Lui. Bine ești cuvântat, Doamne.

Preotul:

Ectenia cea mică: Iară și iară cu pace. *Vozglas*: Că a Ta este împărăția etc.

Corul: Amin.

Mărire, Și acum :

Unule născut Fiule, și cuvântul lui Dumnezeu, celace ești fără de moarte, și ai primit pentru mântuirea noastră a Te întrupa din sfânta Născătoare de Dumnezeu și pururea fecioara Maria; carele neschimbat Te-ai întrupat, și răstignindu-Te Hristoase Dumnezeule, cu moartea pe moarte ai călcat, unul fiind din sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul sfânt, mântuește-ne pe noi.

Preotul :

Ectenia cea mică : Iară și iară cu pace etc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Corul :

Fericirile :

Întru împărăția Ta când vei veni, pomenește-ne pe noi Doamne.

Fericiți sunt cei săraci cu duhul, că acelora este împărăția ceriurilor.

Fericiți sunt ceice plâng, că aceia se vor mângăia.

Fericiți sunt cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul.

Fericiți sunt ceice flămânzesc și însetoșează de dreptate, că aceia se vor sătura.

Fericiți sunt cei milostivi, că aceia se vor milui.

Fericiți sunt cei curați la inimă, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.

Fericiți sunt cei făcători de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.

Fericiți sunt cei goniți pentru dreptate, că acelora este împărăția ceriurilor.

Fericiți veți fi, când vă vor batjocori pe voi, și vă vor goni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru mine.

Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceriuri.

După văhod se cântă :

Veniți să ne închinăm, și să cădem la Hristos. Mântuește-ne pe noi fiul lui Dumnezeu.

De este Duminecă :

Celace ai înviat din morți, pe ceice-ți cântăm ție, Aliluia (de trei ori).

Iar de este altă zi :

Celace ești minunat întru sfinți, pe ceice-ți cântăm ție, Aliluia (de trei ori).

După tropare și condace, preotul :

Că sfânt ești Dumnezeul nostru etc.

Iară corul cântă :

Sfinte Dumnezeule, sfinte tare, sfinte fără de moarte, miluește-ne pe noi (de trei ori).

Mărire Tatălui, și Fiiului, și sfântului Duh,
și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Sfinte fără de moarte, miluește-ne pe noi.

Puternice: Sfinte Dumnezeule, sfinte tare,
sfinte fără de moarte, miluește-ne pe noi.

**La Nașterea lui Hristos, la Botezul Domnului, în
Sâmbăta lui Lazăr, în Sâmbăta cea mare, la Paști,
în întreaga săptămână cea luminată, și în Dumineca
Rusalilor se cântă :**

Câți în Hristos v'ați botezat, în Hristos v'ați
și 'mbrăcat. Aliluia.

Mărire, și acum :

În Hristos v'ați și 'mbrăcat. Aliluia.

Câți în Hristos v'ați botezat, în Hristos v'ați
și 'mbrăcat. Aliluia.

**La Înălțarea cinstitei cruci, și în Dumineca a treia
din postul cel mare se cântă :**

Crucii Tale ne închinăm Stăpâne, și sfântă
învierea Ta o cântăm și o mărim (de trei ori).

Mărire, și acum.

Și sfântă învierea Ta o cântăm și o mărim.
Crucii Tale ne închinăm, Stăpâne, și sfântă
învierea Ta o cântăm și o mărim.

Preotul : Să luăm aminte. Pace tuturor.

Cetitorul : Și Duhului tău.

Proehimentul zilei :*Preotul :* Înțelepciune.**Cetitorul indică Apostolul :***Preotul :* Să luăm aminte.**Se cetește Apostolul. La sfârșitul Apostolului.***Preotul :* Pace ție.*Corul :* Aliluia (de trei ori).*Preotul :* Cu înțelepciune dreaptă să ascultăm sfânta Evanghelie. Pace tuturor.*Corul :* Și duhului tău.**Se indică Evanghelia.***Corul :* Mărire Ție Doamne, Mărire Ție.**Preotul :****Să luăm aminte. Se cetește Evanghelia, și la sfârșitul aceleia.***Preotul :* Pace ție, celuiace binevestești.*Corul :* Mărire Ție Doamne, mărire Ție.*Preotul :* Să zicem toți etc.**Sâmbăta se zice și ectenia pentru cei morți.***Preotul :* Miluește-ne pe noi Dumnezeu după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluește.*Corul :* Doamne miluește-ne (de trei ori).*Preotul :* Încă ne rugăm pentru odihna etc.

Corul: Dă-ne Doamne.

Preotul: Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne miluește-ne (odată).

Preotul: Dumnezeuul duhurilor etc.

Corul: Amin.

Preotul: Rugați-vă cei chemați Domnului etc.

Câți sunteți chemați ieșiți etc.

Iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm.

Vozglas: Ca sub stăpânirea Ta fiind păziți etc.

Corul: Amin, apoi îndată Cheruicul:

Carii pe Heruvimi cu taină închipuim, și făcătoarei de vieață treimi întreit sfântă cântare aducem. Toată grija cea lumească să o lăpădăm. Ca ceice pe împăratul tuturor vom să-l primim, pe cel nevăzut încunjurat de cetele îngerești. Aliluia (de trei ori).

Heruicul la Liturgia înainte sfințită.

Acum puterile cerești împreună cu noi nevăzut slujesc, că iată intră împăratul mărirei, iată jertfa cea de taină săvârșită se încunjură. Cu credință și cu dragoste să ne apropiem, ca să fim părtași vieții cei vecinice. Aliluia (de trei ori).

Heruicul la Joia cea mare.

Cinei Tale cei de taină astăzi Fiiul lui Dumnezeu părtaș mă primește. Că nu voiu spune

taina Ta vrăjmașilor Tăi, nici sărutare 'Ţi voiu da ca Iuda, ci ca tâlharul mă mărturisesc Ţie: Pomeneste-mă Doamne întru împărăția Ta.

Heruvicul la Sâmbăta cea mare.

Să tacă tot trupul omenesc, și să stea cu frică și cu cutremur, și nimica pământesc întru sine să nu cugete; Că împăratul împăraților și Domnul Domnilor vine să se junghie, și să se dea întru mâncare credincioșilor. Și merg înaintea acestuia cetele îngerești. Cheruvimii cei cu ochi mulți și Serafimii cei cu câte șase aripi, cari își acopere fețele, și strigă cântare. Aliluia (de trei ori).

După Heruvic, preotul:

Să plinim rugăciunile noastre Domnului.
Vozglas: Cu îndurările unuia născut etc.

Corul: Amin.

Preotul: Pace tuturor.

Corul: Și Duhului tău.

Preotul: Să iubim unul pe altul etc.

Corul: Pe Tatăl, pe Fiul, și pe sfântul Duh, treimea cea de o ființă și nedespărțită.

Preotul: Ușile, ușile, cu înțelepciune, să luăm aminte.

Cel mai mare:

1. Cred întru unul Dumnezeu, Tatăl atot-țiitorul, făcătorul ceriului și al pământului, văzutele tuturor și nevăzutele.

2. Și întru unul Domn, Isus Hristos, fiul lui Dumnezeu, unul născut, care din Tatăl s'a născut mai 'nainte de toți vecii. Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut, celce este de o ființă cu Tatăl prin carele toate s'au făcut.

3. Carele pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire s'a pogorât din ceriuri, și s'a întrupat dela Duhul sfânt, și din Maria fecioară, și s'a făcut om.

4. Și s'a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, și a pățimit și s'a îngropat.

5. Și a înviat a treia zi, după scripturi.

6. Și s'a suit la ceriuri, și șade de-a dreapta Tatălui.

7. Și iarăși va să vie cu mărire, să judece viii și morții, a căruia împărăție nu va avea sfârșit.

8. Și întru Duhul sfânt Domnul de viață făcătorul, carele din Tatăl purcede, celace împreună cu Tatăl și cu Fiiul este închinat și mărit, carele a grăit prin proroci.

9. Și întru una, sfântă, sobornicească și apostolească biserică.

10. Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor.

11. Aștept învierea morților.

12. Și vieața veacului, ce va să fie. Amin.

Preotul: Să stăm bine, să stăm cu frică etc.

Corul: Mila păcii, jertfa laudei.

Preotul: Darul Domnului nostru Iisus Hristos etc.

Corul: Și cu Duhul Tău.

Preotul: Sus să avem inimile.

Corul: Avem către Domnul.

Preotul: Să mulțămim Domnului.

Corul: Cu vrednicie și cu dreptate este a ne închina Tatălui și Fiului și sfântului Duh, treimei cei de o ființă și nedespărțite.

Preotul: Cântare de biruință cântând etc.

Corul: Sfânt, sfânt, sfânt e Domnul Savaot, plin este ceriul și pământul de mărirea Lui. Osana întru cei de sus! Bine e cuvântat celce vine întru numele Domnului. Osana întru cei de sus.

Preotul: Luați, mâncați, acesta este trupul meu etc.

Corul: Amin.

Preotul: Beți dintru acesta toți, etc.

Corul Amin.

Preotul: Ale Tale dintru ale Tale etc.

Corul: Pe Tine te laudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ție 'ți mulțămim Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru.

Preotul: Mai ales pentru preasfânta etc.

Corul: Cuvine-se cu adevărat, să Te fericim Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită, și prea nevinovată, și Maica Dumnezeului nostru.

Ceeace ești mai cinstită decât Cheruvimii, și mai mărită, fără de asemănare decât Serafimii, carea fără stricăciune pe Dumnezeu cuvântul l-ai născut, pe Tine cea într-adevăr Născătoare de Dumnezeu Te mărim.

La Liturghia marelui Vasile zicem acest Axion pe glas 8.

De Tine se bucură, ceeace ești plină de dar, toată făptura, Soborul îngeresc și neamul omnesc, ceeace ești biserică sfințită și raiu cuvântător, lauda fecioriei, din care Dumnezeu s'a întrupat și prunc s'a făcut, celce este mai nainte de veci Dumnezeul nostru.

Că sgăul Tău scaun l-a făcut, și pântecele Tău mai desfătat decât ceriurile l-a lucrat. De Tine

se bucură, ceeace ești plină de dar, toată făptura, mărire Ție.

Preotul: Întâiu pomenește Doamne etc.

Corul: Și pentru toți și pentru toate.

La Liturghia marelui Vasile zicem și aceasta.

Pe arătătorul celor cerești, pe Tainicul stăpânului, pe sfetnicul cel luminat cel din Chesarea cea din Cappadochia, pe Marele Vasile cu toții să-L cinstim.

Preotul: Și ne dă nouă cu o gură și cu o inimă a mări și a cânta etc.

Corul: Amin.

Preotul: Și să fie mila marelui Dumnezeu etc.

Corul: Și cu Duhul Tău.

Preotul: Pe toți sfinții pomenindu-i iară și iară cu pace etc.

Vozglasul: Și ne învrednicește pe noi etc.

Cel mai mare: Tatăl nostru, carele ești în ceriuri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, fie voia Ta, precum în ceriu, și pe pământ. Pânea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi; și ne iartă nouă greșalele noastre precum iertăm și noi greșitorilor noștri, și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne mântuește de cel rău.

Preotul: Că a Ta este împărăția etc.

Corul: Amin.

Preotul: Pace tuturor.

Corul: Și duhului Tău.

Preotul: Capetele voastre Domnului să le plecați.

Corul: Ție Doamne.

Preotul: Cu darul și cu îndurările etc.

Corul: Amin.

Preotul: Să luăm aminte, sfintele sfinților.

Corul: Unul sfânt, unul Domn Isus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu tatălui. Amin.

Priceșne.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

P e s t e s ă p t ă m ă n ă .

Dumineca, glas 8.

Lăudați pe Domnul din ceriuri, lăudați pe El întru cei de sus.

Luni, glas 1.

Celce faci îngerii Tăi duhuri, și slugile Tale pară de foc.

Mărți, glas 2.

Intru pomenire vecinică va fi dreptul.

Miercuri, glas 6.

Păharul mântuirii voiu lua, și numele Domnului voiu chema.

Joi, glas 8.

În tot pământul a ieșit vestirea lor, și la marginile lumii graiurile lor.

Vineri, glas 2.

Mântuire ai făcut în mijlocul pământului Hristoase Dumnezeu.

Sâmbătă, glas 5.

Bucurați-vă dreptii întru Domnul, celor drepti se cuvine laudă.

Și a morților, glas 1.

Fericiți sunt pe cari i-ai ales și i-ai primit Doamne, și pomenirea lor din neam în neam.

La praznice mari.

La Nașterea lui Hristos:

Izbăvire a trimis Domnul poporului său.

La Botezul Domnului:

Arătat-u-s'a darul cel mântuitor tuturor oamenilor.

La Bunavestire:

Ales-a Domnul Sionul, și l-a primit întru pomenire șie-și.

La învierea lui Lazar:

Din gura pruncilor și a celorce sug ai săvârșit laudă.

La Dumineca Floriilor :

Bine e cuvântat celce vine întru numele Domnului.

La Joia cea mare :

Cinei Tale cei de taină astăzi Fiul lui Dumnezeu părtaş mă primește. Că nu voiu spune taina Ta vrășmașilor Tăi, nici sărutare-Ți voiu da ca Iuda, ci ca tâlharul mă mărturisesc Ție: Pomeneste-mă Doamne întru împărăția Ta.

La Sâmbăta cea mare :

Sculatu-s'a din somn Domnul și a înviat, mântuindu-ne pe noi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La Paști:

Cu trupul lui Hristos vă cuminecați și din izvorul cel fără de moarte gustați.

La Dumineca Tomii :

Laudă Ierusalime pe Domnul, laudă pe Dumnezeul Tău Sioane.

La înjumătățirea praznicului :

Celce mănâncă trupul meu, și bea sângele meu, întru mine petrece și Eu întru el, zis-a Domnul.

La Înălțarea Domnului :

Suitu-s'a Dumnezeu întru strigare. Domnul în glas de trimbiță.

La Rusalii:

Duhul Tău cel bun mă va povăţui la pământul cel drept.

La Schimbarea la faţă:

Doamne, întru lumina feţei Tale vom umbla, şi întru numele Tău ne vom bucura în veci.

La Adormirea, la Naşterea Născătoarei de Dumnezeu şi la întimpinarea Domnului:

Păharul mântuirii voiu lua, şi numele Domnului voiu chema.

La Înălţarea cinstitei cruci:

Insemnatu-s'a peste noi lumina feţei Tale, Doamne.

După priceasnă:

Preotul: Cu frica lui Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi.

Corul: Bine e cuvântat celce vine întru numele Domnului şi s'a arătat nouă.

Preotul: Mântueşte Dumnezeule poporul Tău şi binecuvântă moştenirea Ta.

Corul: Intru mulţi ani stăpâne (când e de faţă Arhiereul).

Văzut-am lumina cea adevărată, luat-am Duhul cel ceresc, aflat-am credinţa cea adevărată,

nedespărțitei treimi închinându-ne, că aceea ne-a mântuit pe noi.

La Liturghia înainte sfințită în loc de „Bine e cuvântat“ și „Văzut-am lumina cea adevărată“ zicem:

Bine-voiu cuvânta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea.

Pânea cea cerească și păharul vieții, gustați și vedeți că e bun Domnul. Aliluia (de trei ori).

Preotul: Totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Să se umple gurile noastre de lauda Ta Doamne, ca să laudăm mărirea Ta, că ne-ai învrednicit pe noi a ne împreuna cu sfințele cele fără de moarte, cu preacinstitele și de vieată făcătoarele Tale taine. Intărește-ne pe noi întru sfințenia Ta, toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. Aliluia (de trei ori).

In Joia cea mare în loc de: »Să se umple gurile noastre« cântăm:

Cinei Tale cei de taină astăzi fiul lui Dumnezeu părtaș mă primește. Că nu voiu spune taina Ta vrășmașilor Tăi, nici sărutare-Ți voiu da ca Iuda, ci ca tâlharul mă mărturisesc Ție: Pomeneste-mă Doamne întru împărăția Ta, Aliluia.

Preotul: Drepti primind dumnezeestile etc.

Vozglas: Că Tu ești sfințirea noastră etc.

Corul: Amin.

Preotul: Cu pace să ieșim.

Corul: Intru numele Domnului.

Preotul: Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne miluește-ne.

Preotul: Rugăciunea amvonului: Celce binecuvintezi pe ceice Te binecuvintează Doamne etc.

Corul: Amin.

Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până 'n veac (de trei ori).

Preotul: Binecuvântarea Domnului peste voi toți etc.

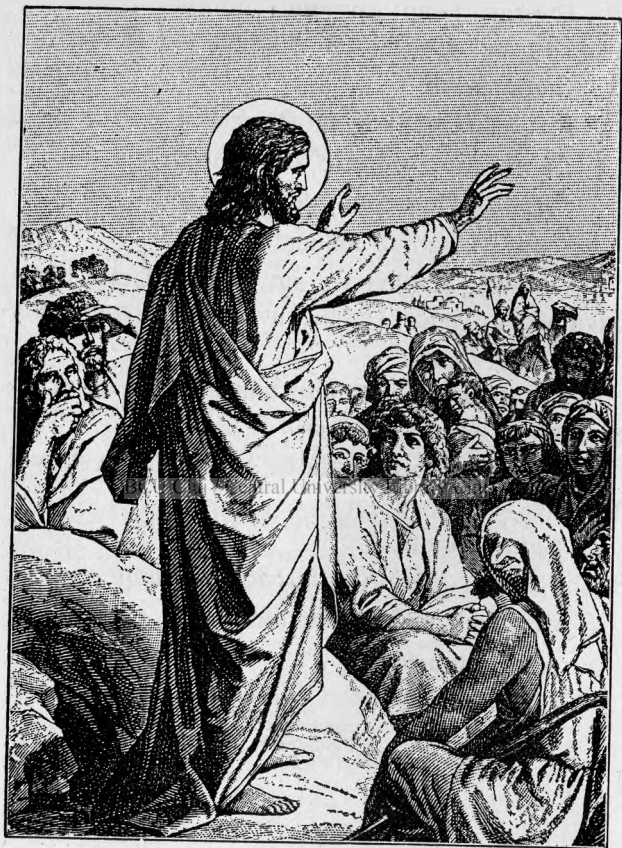
Corul: Amin.

Preotul: Mărire ție Hristoase Dumnezeu etc.

Corul: Mărire tatălui etc.

Apoi Otpustul.

Introducere.

Mântuitorul nostru Isus Hristos trăiește și azi între noi, precum ne-a făgăduit prin cuvintele Sale: »*Că iată, Eu cu voi sunt până la sfârșitul veacurilor*«. El viază și lucrează între noi prin Biserica Sa cea sfântă, care este trupul cel tainic al Domnului. Lucrarea Sa dumnezească, *mântuirea noastră*, pe care a început-o încă fiind El pe pământ, o continuă și azi și până la sfârșitul veacurilor, în sfânta noastră Biserică, pe care o conduce El însuși, în chip nevăzut, prin Duhul Său cel sfânt.

În Biserica noastră trăiește Hristos în veci. Cine dorește să vadă pe Mântuitorul învățând, suferind, răstignindu-se pe cruce, murind, îngropându-se, înviind, înălțându-se la ceriuri, acela să ia parte la cea mai frumoasă dintre sfintele slujbe bisericești, la sfânta Liturghie. Când se slujește sfânta Liturghie, în Biserica noastră este de față Mântuitorul și se împreună cu Dânsul acela, care se împărtășește cu sfânta Cuminecătură.

Toată lumea, care este dornică de viața cea adevărată, trebuie să cunoască pe Domnul nostru Isus Hristos și să trăiască împreună cu Dânsul. Iar fiindcă cunoașterea Lui pe calea cea mai ușoară se face la sfânta slujbă bisericească și anume la partea ei cea mai frumoasă, la sf. Liturghie, am aflat de bine să fac o încercare de a tălmăci¹, pe înțelesul tuturor, această slujbă sfântă.

Rânduiala sfintei Liturghii a fost întocmită, în forma în care o aflăm și azi, de către diferiți bărbați luminați de Dumnezeu și sfinți Părinți ai Bisericii noastre. Din cauza aceasta avem mai multe Liturghii, cari poartă numele acelor, cari le-au alcătuit.

1. *Liturghia sfântului Vasile cel Mare*, care se săvârșește de 10 ori pe an și anume în Duminecile marelui post, afară de Dumineca Floriilor, în Joia și Sâmbăta cea mare, în ajunul Nașterii și Arătării Domnului și în ziua sfântului Vasile (Anul nou).

2. *Liturghia darurilor mai înainte sfințite*, sau *Liturghia sfântului Grigorie Dialogul*, care

¹ Tălmăcirea am făcut-o mai ales după învățăturile câștigate din cartea „Liturgica“, scrisă de profesorii Mitrofanovici și Tarnavski.

se săvârșește în toate zilele postului Paștilor, afară de Sâmbăta și Dumineca și de ziua Bunei-vestiri.

3. *Liturghia sfântului Ioan Gură-de-aur*, care se săvârșește în decursul anului întreg.

Tâlcuirea sfintei Liturghii.

Cuvântul „Liturghie“ este împrumutat dela greci și înseamnă pe românește „lucrare publică“. Se numește așa, pentru că la sfânta Liturghie se »săvârșește« în mod public, adică *în fața tuturor*, jertfa cea mai înaltă. Mântuitorul nostru Isus Hristos, sub chipul pâinii și al vinului, se jertfește Părintelui Său ceresc prin mâinile preotului liturghisitor, precum odinioară s'a jertfit pe cruce. La sfânta Liturghie credincioșii se adună în biserică, spre a se împreuna în cuget și în simțământ cu preotul și a aduce Părintelui ceresc Mielul, care poartă păcatele lumii. Mântuitorul este »*Mielul de jertfă*«, este *darul cel mai scump*, care se aduce Părintelui ceresc pentru iertarea păcatelor lumii. Prin acest dar scump, prin această jertfă preacurată, omul căzut în întinericul păcatului este scos din ghiarale morții și adus la viața veșnică, în fiască legătură cu Părintele ceresc.

Această jertfă preacurată este miezul sfintei Liturghii, pe care a așezat-o Hristos la cina cea de pe urmă, despre care sfântul Evanghelist Matei spune următoarele: »Deci mâncând ei, a luat Isus pâinea și binecuvântându-o o a frânt și a dat învățăcelilor Săi, zicând: Luați, mâncați, acesta este trupul meu; și luând paharul și mulțumind l'a dat lor zicând: beți dintru acesta toți, acesta este sângele meu, al legii celei noauă, care pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor«.

La săvârșirea sfintei Liturghii se întrebuintează o mulțime de lucruri, cari se numesc »*Lucruri liturgice*«. Aceste lucruri sunt sau *materii* cari închipuiesc adevărurile dumnezeiești ale credinței noastre, (vinul, apa, tămâia și altele) sau vase, pe cari le folosește preotul, când slujește sfânta Liturghie și când împărtășește pe credincioși sau *haine* și *odoare*, cari împodobesc pe preotul slujitor și biserica. Aceste haine și odoare și vase, deasemenea, închipuiesc câte un adevăr dumnezeesc.

Intre lucrurile liturgice amintim: *lumânarea*, care însemnează lumina cea vecinică, izvorul luminei și al vieții, pe Isus Hristos. Ea mai însemnează lumina credinței adevărate și ne aduce aminte, că noi înși-ne suntem și trebuie să fim fii ai luminei.

Tămâia e socotită în sfânta Scriptură ca icoana mirosului de bună mireasmă a rugăciunilor evlavioase și ca unul din cele mai prețioase daruri înaintea lui Dumnezeu. Așișderea tămâierea înseamnă rugăciunea curată sau buna mireasmă a faptelor bune cari se îndreptează către Dumnezeu, ca fumul de tămâie spre ceriuri, precum zice cântarea bisericească: »Să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămâia înaintea Ta«. *Pânea și vinul* sunt materiile sfintei euharistii (cuminecături) și întrebuințarea lor își are obârșia în orânduire dumnezeiască. Insuș Mântuitorul nostru Isus Hristos zice despre Sine: »Eu sunt pânea cea vie, care s'a pogorât din cer; de va mânca cineva din pânea aceasta va viețui în veci, și pânea care Eu o voi da, trupul meu este, care'l voi da pentru viața lumii«. (Ioan VI. 51). *Apa*, ca un element limpede, curățitor, răcoritor, întăritor și curgător, însemnează ființa și lucrarea darului dumnezeesc. Ea se întrebuințează și la sfânta Liturghie, amestecându-se cu vin.

La săvârșirea sfintei Liturghii se întrebuințează și o serie de vase bisericești, cari sunt: Discul, potirul, steaua și altele.

Discul este o farfurie lată, pe care se așează pânea sfintei Euharistii (cuminecături) și pe care,

aceasta, prin sfințire, se preface în prea cinstitul trup al Domnului și Dumnezeului nostru Isus Hristos. Discul, în înțeles tainic, însemnează ieslea, în care s'a născut Dumnezeu-omul, precum și locul, unde a fost pus Hristos, luat fiind de pe cruce.

Potirul este un păhar în care se toarnă vinul sfintei cuminecături, care prin sfințire se preface în scump sângele Domnului și Dumnezeului nostru Isus Hristos. Potirul ne aduce aminte de păharul întrebuințat de Hristos la cina cea de taină.

Steaua este compusă din două arcuri mici, împreunate în forma crucii și se pune deasupra discului, pentruca acoperemintele, cari se pun deasupra lui, să nu se atingă de sfintele daruri. Ea ne amintește steaua, de care au fost conduși magii la Vifleem, la ieslea nou-născutului prunc. *Acoperemintele* sunt văluri mici, pătrate, făcute din aceeaș materie ca și felonul.¹ Cu acestea se acopăr sfintele daruri la sfânta Liturghie. Cu unul mic se acopere discul, cu al doilea potirul, iar cu al treilea, care este mai mare decât cele două dintâi, și se numește *aer*, se acopere și

¹ Vezi tâlcuirea odăjdiilor, mai târziu.

discul și potirul. Acoperământul cel mare se numește aer, pentru că el cuprinde așa cum aerul cuprinde pământul, sfințele daruri. Acoperemintele mici înseamnă sau scutecele de la nașterea lui Isus Hristos, sau giulgiurile de la moartea Mântuitorului. Acoperemântul mare înseamnă piatra, care a fost așezată pe mormântul Domnului.

Antimisul este o năframă de in sau de mătase, în care sunt cusute moaște, fărâmituri de oase din trupurile mucenicilor. Pe el este zugrăvită înmormântarea Domnului nostru Isus Hristos. Antimisul se întinde pe masa altarului în timpul sf., Liturghii și înseamnă giulgiul, cu care a fost învălit trupul lui Hristos în mormânt. Pe antimis se înfățișează punerea în mormânt a Mântuitorului, pentru că antimisul ocupă locul sfintei mese, care închipuiește mormântul lui Hristos.

Copia sau lancea sfântă este un cuțit mic în forma unei lănci, cu care se scot din prescură părțile pentru lucrarea celor sfinte, (adică pentru sf. cuminecătură). Ea ne aduce aminte de acea lance, cu care a fost străpunsă coasta Mântuitorului pe cruce.

Buretele se întrebuințează la sf. Liturghie spre a curăți cu el discul și potirul și însem-

nează buretele umplut cu oțet, cu care a fost adăpat Hristos pe cruce.

Lingurița înseamnă cleștele, cu cari serafimul, luând cărbunile de foc din altar, a atins cu el buzele lui Isaia profetul, curățindu-l astfel de păcate.

Cădelnița închipue firea omenească a lui Hristos, focul din ea înseamnă firea dumnezeiască a Lui, iar fumul ce se ridică este mirosul cel bun al Duhului sfânt. (Mat. XXVI— 26—28).

Liturghia sfântului Vasile cel Mare și a sfântului Ioan Gură-de-aur se împarte în *trei părți principale*, dintre cari cea dintâi se numește *Proscomidia*, adică punerea înainte, sau *pregătirea sfintelor daruri*, a doua *Liturghia chemașilor* și a treia *Liturghia credincioșilor*.

1. Proscomidia.

Spre sfârșitul utreniei, de obicei când se cântă hvalitele, înaintea sfintelor uși, preotul se închină și zice următoarele rugăciuni: Împărate ceresc, Prea sfântă Treime, Tatăl nostru; iar, spre o deșteptare a pocăinței și a umilinței, rostește și troparele: »Miluiește-ne pe noi, Doamne«. — »Doamne miluiește-ne pe noi«. — »Ușa milostivirei deschide-o nouă«...

După aceea, pentru dobândirea ajutorului dumnezeesc și pentru arătarea credinței, sărută cu închinări icoana Mântuitorului, zicând rugăciunea: »Prea curatului Tău trup ne închinăm, Bunule«... apoi icoana Născătoarei de Dumnezeu, spunând rugăciunea: »Ceeace ești izvorul mântuirii«... și în urmă icoanele altor sfinți. După sărutarea icoanelor, pășind preotul în mijlocul bisericii, își pleacă capul și cere cu rugăciunea: »Doamne, trimite mâna Ta din înălțimea lăcașului Tău«... ajutor și putere ca, neosândit, să aducă jertfa cea fără de sânge. Întorcându-se către popor se închină în amândouă părțile bisericii. Cu această închinare cere dela cei prezenți iertare pentru orice greșală. După aceea întră preotul în altar, ca în sfânta sfintelor, zicând psalmul 5 v. 7—8: »Întra-voi în casa Ta, închina-mă-voi către Biserica cea sfântă a Ta«... și apropiindu-se de sfânta masă și închinându-se de trei ori sărută mai întâi sfânta Evanghelie, care închipuiește pe însuș Dumnezeu, șezând pe tronul Său, apoi sărută și sfânta masă, ca lăcaș al Dumnezeului celui viu, și ca locul unde se curăță păcatele credincioșilor. Făcând pe urmă trei închinăciuni și zicând: »Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește«... se îmbracă în ves-

mintele bisericești (odăjdii), sărutând, mai înainte de îmbrăcarea fiecărui vesmânt, crucea de pe dânsul și zicând rugăciunea corespunzătoare.

Preotul se îmbracă în vesminte sfinte bisericești, în vesminte deosebite de acelea de toate zile, pentru că el se află acum într'o *stare* deosebită, stând în fața lui Dumnezeu celui preînalt, care șade pe scaunul măririi și căruia are acum să-I aducă jertfă de mulțumire pentru binefacerile Lui.

Vesmintele sfinte, pe cari le îmbracă acum preotul, sunt următoarele:

Stiharul sau cămașa, o haină lungă, care acopere tot trupul, dela grumazi până la picioare. Această haină ne aduce aminte de acele vesminte luminate, în care se arătară îngerii în timpul învierii și în ziua înălțării la ceriuri a lui Hristos.

Mâneările, cu cari se strâng mânecile stiharului înseamnă puterea lui Dumnezeu, care întărește pe ceice lucrează cele sfinte, și ne aduc aminte de acele legătoare, cu cari au fost legate preacuratele mâni ale lui Hristos în timpul patimilor Sale.

Brâul sau cingătoarea este semnul puterii, ce a dat-o Isus preoților, ca să învingă poftele trupului și curați să lucreze cele sfinte și ne aduce

aminte de fota, cu care Mântuitorul a fost încins, când a spălat picioarele învățăceilor Săi.

Epitrahilul (patrafirul) înseamnă jugul preoției lui Hristos, precum și darul Duhului sfânt, care, ca mirul, se revarsă asupra preoților și printr'ânșii asupra poporului. Acesta este un vestmânt atât de însemnat, încât fără el preotul nu poate să-vârși nici o slujbă.

Felonul este mantaua sau supravestmântul apostolilor sau al însuș Mântuitorului. El este semnul curățeniei și al sfințeniei și ne aduce aminte de hlamida cea de bațjocură, cu care a fost îmbrăcat Mântuitorul de ostași în curtea lui Pilat.

Înfrumșețat fiind preotul cu aceste vesminte prescrise pentru sfânta Liturghie, își spală mânilor, zicând rugăciunea: »Spăla-voi întru cei nevinovați mânilor mele«... Prin această spălare se arată nu atâtă curăția trupului, căci fiecărui a i se cuvine să intre în biserică curat, ci mai vârtos curăția sufletească, cu care pășește preotul la lucrarea celor sfinte.

După aceea pășește preotul la proscomidiar și, voind să înceapă pregătirea darurilor întru amintirea patimilor și a morții lui Isus Hristos, face trei închinăciuni, zicând la fiecare: »Dum-

nezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă mântuiește«... precum și troparul Vinerii celei mari: »Răscumpăratu-ne-ai pe noi din blăstămul legii cu scump sângele Tău«... Prin aceste cuvinte mărturisește preotul patimile lui Hristos și roadele câștigate prin ele pentru neamul omenesc. După această pregătire sufletească și trupească începe preotul să pregătească materia necesară pentru săvârșirea lucrării celei sfinte. Această materie este pâinea și vinul, după însăș așezarea Mântuitorului. Vinul se amestecă cu puțină apă. Pânea de jertfă se numește prosoară (prescură), cu patru sau cinci cornuri, purtând fiecare câte un sigil (chistornic) cu cuvintele $\frac{IC}{NI} | \frac{XC}{CA}$ cari înseamnă »Isus Hristos învinge«.

Cu ajutorul lăncii (cuțitașului) preotul scoate din prosoară partea însemnată cu sigilul. Această părticică se numește »agneț«, grecește »agnos«, adică mielul lui Dumnezeu, cel ce ridică păcatele lumii. Când scoate această părticică preotul rostește următoarele cuvinte: »Ca o oaie spre junghiere s'a adus« și »ca un miel nevinovat fără de glas împotriva celui ce-l tunde pe el, așa nu și-a deschis gura Sa«. »Întru umilința Lui judecata Lui s'a ridicat«... »Iară neamul Lui cine-l va spune«... »Că s'a luat de pe pământ viața Lui«...

Aceste cuvinte arată blândețea Mântuitorului, care cu umilință a primit să fie judecat cu nedreptate la moarte pe cruce.

Agnețul se pune pe disc cu fața în jos și preotul, junghiindu-l sau tăindu-l prin mijloc, cruciș, zice: »Junghie-se mielul lui Dumnezeu, cel ce ridică păcatul lumii«. Prin această junghiere se închipuiesc patimile și moartea lui Isus pe Cruce și jertfa Lui, adusă pe aceasta.

În urmă se întoarce sfântul agneț cu fața în sus și preotul împunge cu lancea în partea dreaptă, unde este scris »Isus«, zicând: »Și unul dintre ostași cu sulița coasta Lui a împuns«... »Și îndată a ieșit sânge și apă și cel ce a văzut a mărturisit și adevărată este mărturisirea lui«. Acum toarnă în sfântul potir vin și apă, închipuind sângele și apa, cari au curs atunci din coasta Mântuitorului.

După acestea, scoate preotul din profsoarele din față părticele întru pomenirea Prea curatei Fecioare Maria, a Prorocilor, Apostolilor, marilor învățători ai lumii Trei Erarhi și a tuturor sfinților, pe urmă pentru mitropolit, rege și pentru toți cei vii și morți. Deasupra părticelelor pe disc așează preotul steaua, zicând: »Și venind steaua a stătut deasupra, unde era pruncul«. Aceasta

Închipue steaua minunată, care a condus pe magi la peșteră, în Vifleem. Acum preotul acopere cu trei acopereminte discul și potirul, aducându-ne aminte de giulgiurile, cu cari a fost înfășurat Hristos. Făcând rugăciunea de încheiere tămâiază preotul darurile puse înainte, sfântul altar și biserica întregă și începe

Liturghia chemaților.

»*Chemați*« sau catecumeni se numeau păgânii, cari dorind să se facă creștini se pregăteau să primească sfânta taină a botezului. Ei aveau dreptul să asculte acea parte a sfintei Liturghii, care se numea »Liturghia chemaților«.

Așezându-se preotul înaintea sfintei mese zice de trei ori rugăciunea »Împărate ceresc« — pentruca, odată cu venirea Duhului sfânt, să ajungă și el vrednic de săvârșirea lucrării sfinte. După chemarea Duhului sfânt preamărește slujitorul sfințit pe Dumnezeu cu cântarea îngerească: »Mărire întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pământ pace și între oameni bună-învoire« ... rostindu-o de două ori și amintind prin ea întruparea binevoitoare a lui Dumnezeu pe pământ, pentru mântuirea neamului omenesc. În urmă zice

cuvintele psalmistului : »Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta« și sărută sfânta Evanghelie, care totdeauna zace pe sfânta masă și înfățișează pe Isus Hristos, împăratul.

După aceste rugăciuni preotul ia sfânta Evanghelie în amândouă mâinile și, făcând cu dânsa semnul crucii, zice cu glas mare: »Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor«.

Preotul face cruce cu sfânta Evanghelie, pentruca să însemne că această lucrare sfântă o va isprăvi după porunca Mântuitorului, întru amintirea multămitoare a vieții, a faptelor și a morții Lui de pe cruce, cari toate le cuprinde și le vestește Evanghelia.

Poporul răspunde »Amin«, adică »așa să fie«. Preotul zice cu glas ridicat ectenia cea mare. *Ectenia este o rugăciune sânguincioasă de cerere*, pentru toată biserica. Noi prin preotul slujitor ne rugăm pentru conducătorii bisericii și ai țării, pentru cei ce călătoresc, pentru cei bolnavi, pentru îmbelșugarea roadelor pământului, pentru pace, cu un cuvânt pentru toate cele trebuincioase sufletului și trupului nostru. La fiecare cerere poporul răspunde: »Doamne miluiește-ne« sau »Dă-ne

Doamne«, cerând dela Dumnezeu har și îndurare pentru iertarea păcatelor.

Ectenia se încheie cu »*Ecfonis*« sau »*Vosglas*«, care înseamnă pe românești »*ridicarea glasului*«. Ecfonisul conține *pricinele* pentru cari ne rugăm lui Dumnezeu ca El să împlinească cererile noastre. Drept aceea, dacă prin rugăciunea noastră preamărim atotputernicia lui Dumnezeu, atunci se zice ecfonisul: »Că Ție se cuvine toată mărirea, cinstea și închinăciunea«; dacă cerem darul și îndurarea lui Dumnezeu, atunci se zice: »Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești«; dacă ne rugăm pentru odihna și fericirea celor morți, atunci zicem: »Că Tu ești învierea, viața și odihna sufletului răposatului robului Tău«...

Antifoanele.

După ectenia cea mare se cântă *antifoanele*, cari mărturisesc și preamăresc numele lui Dumnezeu sau arată însemnătatea sărbătorii și cer darul mântuirii pentru cei prezenți, așa antifonul întâi: »Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul și toate cele din lăuntru meu, numele cel sfânt al Lui, bine ești cuvântat, Doamne«... chiamă și îndeamnă sufletul și toată ființa noastră să preamărească numele Domnului și Dumnezeului nostru.

Antifonul al doilea: »Unule născut Fiule și cuvântul lui Dumnezeu«... arată, că întruparea Mântuitorului s'a făcut acum așa cum au zis prorocii. Noi vestim cu toții în această cântare că El este Fiul și cuvântul lui Dumnezeu cel fără de moarte, care pentru mântuirea noastră a luat trup omenesc din sfânta Născătoarea de Dumnezeu și pururea Fecioară Maria, și răstignindu-se pe cruce, cu moartea Lui a omorât moartea. El este unul, adică o persoană din sfânta Treime și-L preamărim, împreună cu celelalte două persoane din sfânta Treime, cu Tatăl și cu Duhul sfânt, rugându-L să ne mântuiască pe noi.

În timpul cântării antifoanelor, preotul se roagă în taină, ca Dumnezeu să caute spre noi și să ne trimită mila Sa cea bogată.

Fericirile.

După antifonul al doilea urmează »Fericirile«, prin cari sfânta noastră Biserică ne împărtășește frumoasele învățături dela Mântuitorul în predica Sa de pe munte.

Terminând preotul rugăciunea pe care o zice în vremea cântării »Fericirilor«, se deschid ușile împărătești și se face »întrarea cea mică« sau »întrarea cu Evanghelia«. Întrarea preotului cu

Evanghelia înseamnă aici întrarea lui Isus Hristos în lume ca să vestească Impărăția ceriurilor și își ia începutul din sfânta sfintelor, pentru că și Hristos s'a arătat din înălțimea dumnezezeștilor locașuri și a adus învățătura Sa dela Tatăl ceresc. Luminările, cari se duc înaintea sfintei Evanghelii, înseamnă pe Înaintemergătorul Domnului, pe sfântul Ioan Botezătorul.

La întrarea cu Evanghelia, preotul se oprește înaintea ușilor împărătești și se roagă lui Dumnezeu, ca odată cu întrarea lui în altar să intre și sfinții îngeri și arhangheli și să slujască împreună cu dânsul la aducerea jertfei de laudă și de mulțumită și să preamărească împreună bunătatea lui Dumnezeu, așa, precum în ceriuri stau înaintea tronului lui Dumnezeu cetele și oștile îngerilor și ale arhanghelilor, preamărind neîncetat pe Dumnezeu. După terminarea rugăciunii preotul sărută sfânta Evanghelie, arătând cinstea și dragostea lui față de Hristos și zice cu voce înaltă: »Înțelepciune. Drepti«, aducând aminte credincioșilor, că ei se află în fața înțelepciunii dumnezezești și de aceea să stea drepti și să asculte cu sfințenie sfânta slujbă.

Deschiderea ușilor împărătești la întrarea cu sfânta Evanghelie înseamnă, că întrarea în ceriuri

le este deschisă credincioșilor prin venirea lui Isus pe pământ.

Dupa această intrare Biserica preamărește pe Dumnezeu cu »cântarea întreit sfântă«, adică cu »Sfinte Dumnezeule, sfinte Tare, sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi« — această cântare se numește »întreit sfântă«, pentru-că cuvântul »sfânt« îl întâlnim în ea de trei ori. Cuvintele »*Sfinte Dumnezeule*« le zicem lui Dumnezeu Tatăl, carele este izvorul dumnezeirei Fiului și a sfântului Duh; »*Sfinte Tare*« lui Dumnezeu Fiul, care este puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu. El a învins pe dușmanul nostru, pe diavolul, și a surpat puterea lui, pe cruce. El are putere asupra morții și ne-a dat nouă viață și putere a călca asupra ei; »*Sfinte fără de moarte*« Duhului sfânt, care este izvorul vieții și dătătorul de viață. Rugăciunea »miluiește-ne pe noi« o zicem cătră toate trei persoanele sfintei Treimi, care este o singură dumnezeire. Dela ea cerem să ne trimită darurile și îndurările ceriului.

Cântarea »Sfinte Dumnezeule« se cântă de mai multe-ori, pentrucă Serafimii în ceriuri cântă neîncetat: »Sfânt, sfânt, sfânt«. Dupăce s'a cântat ea de trei ori se adaugă doxologia: »Mărire Tatălui și...« spre a însemna, că această cântare

se aduce întru mărirea lui Dumnezeu în trei persoane.

După ce se cântă »Mărire Tatălui«, preotul merge spre scaunul cel mai de sus, zicând: »Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului«, adică Hristos cel făgăduit prin prociile prorocilor, se înfățișează ca împărat și mijlocitor, mergând să ia în stăpânire împărăția Sa.

Apostolul.

După terminarea cântării întreit sfinte preotul zice: »Să luăm aminte«, cuvinte cu cari deșteaptă chemând astfel asupra creștinilor pacea și binecuvântarea lui Dumnezeu. Se zice »Pace tuturor!« luarea aminte a creștinilor; și »Pace tuturor«, căci n'am avea nici un folos, dacă numai cu unii am avea pace, iară cu alții am fi în ceartă. Cettitorul răspunde: »Și Duhului tău«, adică dorește preotului aceeaș pace, pe care el o cere pentru credincioși. Urmează »prochimenul«, care arată pe scurt cuprinsul și însemnătatea cetirii următoare. Acesta se ia mai ales din acei psalmi, cari cuprind preziceri despre Hristos. Prochimen se numește deaceea, pentrucă el este pus înaintea unor versuri, cari îi urmează. Preotul zice mai

departe: »Înțelepciune«, iar cetețul, stând în mijlocul bisericii, răspunde din care carte va ceti. (Din cartea cea cătră Corinteni a sfântului apostol Pavel.) Preotul zice acum: »să luăm aminte«, iar cetețul cetește *Apostolul*, adecă o parte aleasă din Epistolele sau Faptele Apostolilor.

După cetirea apostolului, preotul zice: »Pace tie«, cetețul răspunde: »Și Duhului tău«, iar poporul cântă: »Aliluia«. Acest cuvânt înseamnă »laudă lui Dumnezeu«, iar aici ne spune, că dumnezeescul har se revarsă asupra credincioșilor prin cetirea sfintei Evanghelii, a Cuvântului de viață dătător al Fiului lui Dumnezeu. Apoi tămâiază toată biserica, spre a însemna, cumcă darul Duhului sfânt, prin vestirea Evangheliei, a umplut inimile oamenilor de buna mireazmă a învățaturii lui Hristos. Pe urmă cetește în taină rugăciunea: »Strălucește în inimile noastre, Iubitorule de oameni, Stăpâne, lumina cea nestricăcioasă a cunoștinței Dumnezeirei Tale« ... în care se roagă, ca Domnul să deschidă ochii gândului nostru pentru înțelegerea Evangheliei Lui.

Evanghelia.

Urmează *cetirea sfintei Evanghelii*. Cetirea sfintei Scripturi la Liturghie are scopul să ne

pregătească și să ne curățească sufletește, înainte de sfințirea cea mare a sfințelor taine. Ea înseamnă arătarea desăvârșită a Mântuitorului, așa, cum a vorbit și a învățat El pe oameni, când a fost între ei, precum și cum a învățat El pe sfinții apostoli să vorbească, atunci, când l-a trimis cătră oile pierdute ale casei lui Israil.

La citirea Evangheliei se aprind luminări spre a însemna lumina adevărului evanghelic, care a străbătut întunicul necredinței, în care se aflau popoarele înainte de venirea lui Isus. După ce se încheie citirea Evangheliei, poporul cântă: »Mărire Ție, Doamne, Mărire Ție«... mărturisind, că Acela, pe care l-a auzit, este într'adevăr Înțelepciunea și cuvântul lui Dumnezeu. Credincioșii preamăresc pe Dumnezeu, că i-a învrednicit a auzi învățăturile mântuitoare ale sfintei Evanghelii.

Preotul zice acum *ectenia cea cu tot deadinsul*: »Să zicem toți din tot sufletul și din tot cugetul nostru, să zicem«..., în care se roagă pentru binele arhiereului, al regelui, al clerului, al celor ce aduc daruri și fac bine în sfânta biserică, și așa mai departe. Această ectenie se numește »cu deadinsul« de aceea, fiindcă la singuraticile cereri poporul răspunde: »Doamne miluiește-ne«, nu odată, ci de trei ori. În timpul acestei ectenii

preotul citește în taină rugăciunea cererii cu osârdie: »Doamne, Dumnezeuul nostru, primește această rugăciune cu osârdie dela robii Tăi«... În care cere îndurările lui Dumnezeu asupra credincioșilor săi. Aici se adaug cereri pentru deosebite trebuințe ale creștinilor; pentru bolnavi, pentru cei ce călătoresc și așa mai departe.

Acum urmează *ectenia pentru cei chemați*: »Rugați-vă cei chemați Domnului«... Înainte de toate cei chemați sau catehumenii, sunt îndemnați ca ei înșiși să se roage pentru sine, căci Dumnezeu a putut face pe om, fără de om, dar nu-l poate mântui fără de om, apoi se îndeamnă cei credincioși, ca și ei să se roage pentru cei chemați: »Cei credincioși pentru cei chemați să ne rugăm, ca Domnul să-i miluiască pe dâșii, să-i învețe pe dâșii cuvântul adevărului«... adecă să-i învețe adevărurile credinței: »să le descopere lor Evanghelia dreptății«, adecă să le arate cuprinsul bunurilor celor vecinice; să-i împreune pe dâșii cu sfânta sa sobornicească și apostolicească Biserică, adică să-i facă părtași de darurile mântuirii și, îndeosebi, de sfânta taină a botezului, prin care se primesc în sânul Bisericii și dobândesc iertarea păcatelor.

Așisderea cei chemați sunt îndemnați ca

să-și plece capetele, iar preotul zice rugăciunea: »Doamne, Dumnezeul nostru, cel ce întru cele înalte locuiești și spre cele umilite privești« ..., în care se roagă, ca Domnul să învrednicească pe cei chemați de sfântul Botez, de iertarea păcatelor, de taina nestrucăciunii; să-i împreune cu sfânta Sa Biserică și să-i numere cu turma Sa cea aleasă.

În timpul ecteniei pentru cei chemați se desface antimisul, pe care se face sfințirea darurilor, și la ecfanisul: »ca și aceștia împreună cu noi să mărească prea cinstitul și de mare cuviință numele Tău« ... se înseamnă asupra lui cu buretele sfânta cruce.

Acum zice preotul: »câți sunteți chemați ieșiți, cei chemați ieșiți, ca nimenea din cei chemați« ... La aceste cuvinte, în vechime, ieșeau din Biserică cei chemați, pentru că ei aveau voie să ia parte la sfânta Liturghie numai la învățătură, nu și la sfânta Taină, care se săvârșia la Liturghia pentru credincioși.

În ziua de azi, neaflându-se la noi catehumeni în biserică, este îndreptățită întrebarea, *pentru ce se cetește, totuș, ectenia pentru cei chemați?*

La această întrebare putem răspunde, că între creștinii de azi se află mulți, cari s'ar cuveni să se numere la cei chemați sau la cei, cari deși sunt botezați, din pricina vieții lor păcătoase, nu sunt vrednici a lua parte la săvârșirea sfintei taine, prin urmare, când zice preotul »cei chemați ieșiți«, s'ar cuveni să iasă din biserică. Toți aceia, cari petrec în păcate și nu se căiesc de dânsule, cari — cu știință și cu neștiință — calcă poruncile lui Dumnezeu și ale Bisericii, cari în inimile lor nutresc ură și mânie, aceștia la cuvintele: »câți sunteți chemați, ieșiți«, să se gândească la nevrednicia lor, să se umilească și în taina inimei lor să se roage lui Dumnezeu, ca să le ierte păcatele, hotărându-se cu tot din adinsul să-și îndrepteze viața, ca să nu cadă în mâna înfricoșatului Judecător.

Terminându-se cu aceste cuvinte Liturghia chemaților, se începe

Liturghia credincioșilor

cu ectenia: »câți suntem credincioși, iară și iară, cu pace Domnului să ne rugăm«. Precum la începutul »Liturghiei chemaților« sunt îndemnați cei de față a se ruga cu pace Domnului, așa

și la începutul acestei părți a Liturghiei ne chiamă preotul să ne rugăm cu pace lui Dumnezeu, iar el cetește în taină *rugăciunea credincioșilor*: »Mulțumim Ție, Doamne, Dumnezeul puterilor, carele ne-ai învrednicit a sta și acum înaintea sfântului Tău altar«..., în care se roagă pentru păcatele sale și ale poporului și cere ajutor pentru aducerea fără de osândă a sfintei jertfe. Această ectenie se sfârșește cu ecfonisul; »că Ție se cuvine toată mărirea, cinstea și închinăciunea«..., apoi mai zice o ectenie, în timpul căreia citește a doua »*rugăciune a credincioșilor*«, în care se roagă pentru curățirea sufletelor și a trupurilor celor ce stau lângă sfântul altar, pentru sporirea vieții, credinței și a înțelegerii. Ectenia a doua se încheie cu ecfonisul: »Ca sub stăpânirea Ta totdeauna fiind păziți, Ție mărirea-Ți înălțăm«... La aceste două ectenii, înaintea ecfoniselor, se zice cu glas mare: »Înțelepciune«, dând de știre celor de față, să fie cu mare luare aminte la actele sfinte, cari se vor săvârși acum.

Ecteniile și rugăciunile dela cetirea sfintei Evanghelii până la cântarea heruvimică, ne aduc aminte, că Mântuitorul a învățat pe oameni timp de trei ani.

Heruvicul.

După ecfonisul din urmă poporul cântă cântarea: »*Carii pe Heruvimi, cu taină închipuim*«. — Această cântare frumoasă deșteaptă și mișcă sufletește pe creștini, ca ei să-și închipue acum, că sunt ca niște Heruvimi și cântă împreună cu aceștia cântare întreit sfântă, pentru sfânta Treime, cea de viață făcătoare. Iar, ca să poată fi ei ca Heruvimii, trebuie să lapede dela sine toată grija cea lumească. Acum să nu se mai gândească nici la avere, nici la mărire, nici la desfătări lumești; ci cu vrednicie să primească pe Impăratul tuturor făpturilor pământești și cerești. Să-L cinstească pe Acela, pe care-L cinstesc în ceriuri și-L înconjoară cetele îngerești, cântând cântarea: »*Aliluia*«.

Ascultând sau cântând credincioșii această cântare îngerească, trebuie să se pregătească sufletește, ca în chip vrednic să primească sfânta Cuminecătură, care este Impăratul tuturor.

Când se cântă Heruvicul, preotul citește în taină rugăciunea: »*Nimenea din cei legați cu poftete și dezmierdările trupești*«... în care cere dela Domnul să-i curățească sufletul și inima de cugetele viclene, să-l întărească cu puterea sfântului Duh ca, fără prihană, să stea înaintea

sfintei mese și să jertfească sfântul și preacuratul trup și cinstitul sânge al Domnului.

Sfârșind această rugăciune preotul rostește de trei ori imnul heruvimic, închinându-se până la pământ, pentru a deștepta în sine simțeminte corăspunzătoare lucrării sfinte, care urmează. Acum se deschid ușile împărătești și preotul tămâiază toată Biserica, zicând în taină psalmul 50 : »Miluește-mă, Dumnezeule« ... După tămâiere se apropie de proscomidier și, terminându-se prima parte a imnului heruvimic, se face *întrarea cea mare*, la care se duc sfintele daruri dela proscomidiar la sfânta masă. Această intrare, spre

deosebire de întrarea cu sfânta Evanghelie la Liturghia chemaţilor, se numeşte mare, din pricina scopului celui mare, pentru care se face. Sfintele daruri se aduc spre sfinţire întru jertfa lui Dumnezeu, aceleia ce este scopul principal al Liturghiei credincioşilor.

Cântarea heruvimică şi întrarea cea mare înseamnă *întrarea lui Isus în Ierusalim*, spre a lua asupra Sa patimile şi moartea. Atunci mulţimea poporului şi pruncii aduseră cântare împăratului, iar acum, deasemenea, I se aduce cântare de poporul de faţă, în imnul heruvimic.

Aşezarea sfintelor daruri pe sfânta masă în altar înfăţişează *răstignirea lui Hristos pe cruce, luarea Lui de pe cruce şi înmormântarea Lui*. Din cauza aceasta, când aşează preotul pe sfânta masă potirul şi discul zice troparele înmormântării Domnului: »Iosif cel cu bun chip, de pe lemn luând prea-curat trupul Tău«; şi »In mormânt cu trupul, în iad cu sufletul«. *Discul* închipuieşte aici mâinile lui Iosif şi ale lui Nicodim, cari, luând de pe lemn preacuratul trup al lui Hristos şi, în giulgiu curat înfăşurându-L, în mormânt nou l'au îngropat. — *Potirul* închipuieşte aici vasul cu sângele care curgea din coasta, din mâinile şi din picioarele lui Isus. *Acoperemântul*

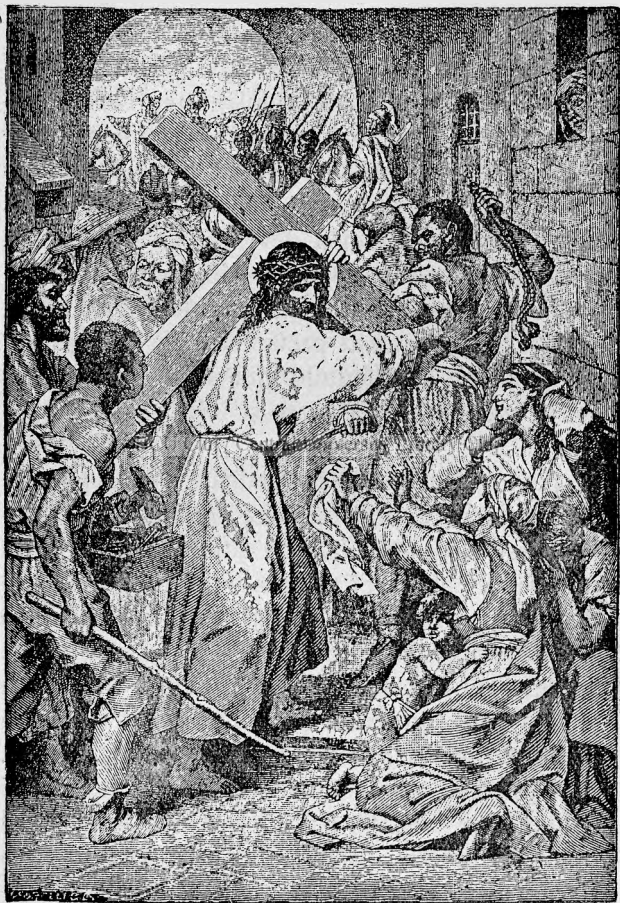
cel deasupra discului înseamnă pânza cu care a fost acoperită fața lui Hristos în mormânt. *Aco-peremântul deasupra potirului* înseamnă giulgiul cu care a fost înfășurat trupul lui Hristos. *Aco-peremântul cel mare* sau aerul înseamnă piatra, care a fost pusă de Iosif pe ușa mormântului. *Tămâia* înseamnă mirezmele, cu cari a fost uns trupul Mântuitorului. *Sfânta masă și antimisul* înseamnă însuș mormântul lui Isus și în fine închiderea ușilor împărătești și tragerea perdelei înseamnă sigilarea mormântului și întărirea lui cu pază.

Pomenirile cari se fac la ieșirea cu sfintele daruri ne arată că această jertfă fără de sânge, care se aduce acum pentru cei credincioși are aceeaș valoare, ca și jertfa adusă pe Golgota. Și precum pe Golgota a primit Isus pe tâlharul, care s'a căit de păcatele lui; așa și credinciosul, care va arăta părere de rău pentru greșalele sale, se va face părtaș de asemenea daruri. — Tro-parul: »Iosif cel cu bun chip« ne povestește pe scurt istoria înmormântării Domnului. În tro-parul »In mormânt cu trupul, în iad cu sufletul« ni se spune, că Fiul lui Dumnezeu este pretutindenea de față. Cu trupul Său odihnește în mormânt, iar ca Dumnezeu adevărat, care nu-și

schimbă firea Sa, în acelaș timp a fost în iad cu sufletul, în raiu cu tâlharul, pe scaun cu Tatăl și cu Duhul sfânt, toate umplându-le Celace nemărginit este. — În troparul: »Ca un purtător de viață« — se laudă strălucirea mormântului lui Isus. Acesta a fost izvorul învierii noastre și prin învierea Mântuitorului a devenit mai frumos decât raiul și decât toată curtea împărătească.

Fiind acum sfintele daruri pe sfânta masă, ar urma sfințirea sau prefacerea lor în cinstitul trup și sânge al Mântuitorului, însă înainte de a păși la această lucrare mare și înfricoșată, sfințiții slujitori ai altarului caută să pregătească poporul pentru dumnezeiasca taină, prin rugăciuni corespunzătoare, prin întărirea credinței și deșeptarea dragostei unul față de altul. Cu acest scop urmează ectenia: »Să plinim rugăciunile noastre Domnului«... rugându-se preotul în rugăciunea aceasta pentru cinstitele daruri, ca acelea să fie sfințite pentru sfânta biserică, pentru cei ce cu credință întră într'ânsa, pentru mântuirea noastră de năcaz, mănie, primejdie și nevoie și a. ș. m. d.

Deoarece rugăciunea fără de dragoste și credință este deșartă, iar împărțășirea nevrednică înmulțește numai osânda, pentru aceea Biserica îndeamnă pe cei credincioși la dragoste adevă-

rată, zicând preotul: »Să ne iubim unii pe alții, ca într'un gând să mărturisim«, iar poporul, ca răspuns pe cine să mărturisim, cântă: »Pe Tatăl, pe Fiul și pe sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită«.

În timpul acestei cântări preotul se închină de trei ori înaintea sfintei mese și la fiecare închinare mărturisește dragostea sa către Dumnezeu cu cuvintele psalmistului: »Iubi-Te-voi, Doamne, virtutea mea, Domnul este întărirea și scăparea mea«. Iar ca să arate dragostea sa și în afară, sărută sfintele, și anume mai întâi sfântul disc, apoi sfântul potir, deasupra acoperemintelor, ca pe însuș Domnul, și în urmă sfânta masă, ca tronul lui Dumnezeu, Celui în trei persoane.

Rânduiala sărutării la acest act al sfintei Liturghii se poate deduce dela cuvintele Mântuitorului: »De aduci darul și acolo îți vei aduce aminte, că fratele tău are ceva asupra ta, lasă darul tău înaintea altarului și mergi de te împacă mai întâi cu fratele tău și atunci venind adă darul tău«. (Mat. V. 23.) Spre a îndeplini această poruncă a lui Isus, se făcea mai de mult în Biserică la slujba dumnezească *sărutarea sfântă* sau *sărutarea dragostei* între creștinii de față.

Azi numai când slujesc mai mulți preoți se sărută unul pe altul, zicând cel mai mare: »Hristos în mijlocul nostru«, iar celalalt răspunde: »Este și va fi«. Dar dacă *sărutarea cea sfântă* azi nu se mai face între creștini, când aud cuvintele: »Să ne iubim unii pe alții«, sunt datori să îndeplinească întru inimile lor porunca cea mai înaltă a lui Hristos și să iubească pe aproapele lor, să-i ierte din inimă toate greșalele, pentru dragostea lui Hristos.

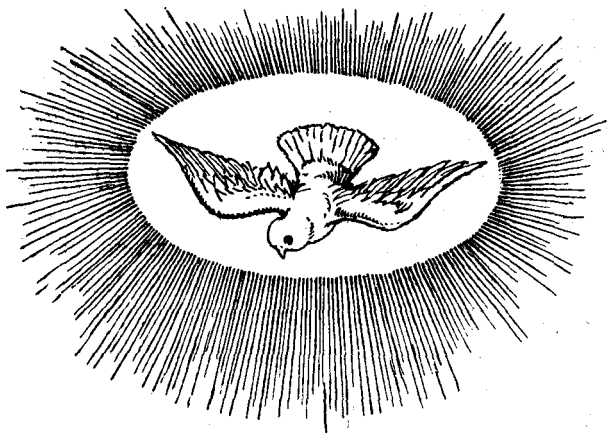
Simbolul credinței.

La aducerea vrednică a sfintei jertfe de mulțumire se cere și *dreapta credință*, căci fără aceasta nu ar avea nici un folos săvârșirea sfintei taine. *Mărturisirea credinței* la sfânta Liturghie se introduce în modul următor: Preotul zice cu glas mare: »Ușile, ușile, cu înțelepciune să luăm aminte« ..., și ridică aerul deasupra sfintelor daruri și, clătînându-l deasupra lor, zice în taină *simbolul credinței* (crezul), iar poporul îl rostește sau îl cântă.

În vechime, după ieșirea celor chemați, se puneau ușierii lângă uși, ca în timpul plinirii sfintei jertfe nime din cei credincioși să nu iasă din biserică și așisderea să nu intre nime din

cei necredincioși. Prin urmare cuvintele: »Ușile, ușile« îndemneau pe ușieri să-și îndeplinească cu multă grijă slujba lor. Azi aceste cuvinte îndeamnă pe toți credincioșii să se cugete bine dacă sunt vrednici să petreacă în sfânta Biserică și-i îndeamnă să se întărească în credință și în fapte bune și să nu fie creștini numai după nume. Cuvintele: »Cu înțelepciune să luăm aminte« ne chiamă să fim cu deplină atențiune când facem »Mărturisirea credinței« și înțelegându-o, cu sufletul înnoit să pășim la jertfa cea de taină și de viață făcătoare.

Înainte de rostirea simbolului credinței des-

copere preotul sfintele daruri, pentruca mărturisirea credinței să se facă tocmai ca în fața lui Isus Hristos. Preotul clatină acoperemântul cel mare (aerul) deasupra sfintelor daruri. Această clătinare a aerului înseamnă umbrirea sfintelor daruri cu puterea și cu darul sfântului Duh, care la plinirea sfintelor taine pretutindeni este de față și pogorârea căruia sfânta Scriptură însaș o numește suflarea puternică.

Simbolul credinței, pe care-l mărturisește Biserica noastră, a fost statornicit în cele două sinoade ecumenice (adunări ale conducătorilor Bisericii din toată lumea), cari au avut loc la Nicea și Constantinopole, înainte cu 1600 ani. El este *un semn deosebitor* pentru fiii cei adevărați ai Bisericii față cu învățătorii mincinoși. Pentru aceea se numește »crezul«, »semn deosebitor«, *adecă simbol sau steag al dreptmăritorilor, prin care aceștia, ca niște adevărați ostași ai lui Hristos, se deosebesc de dușmanii Lui.*

După mărturisirea simbolului credinței se apropie clipa cea mai însemnată a sfintei Liturghii, săvârșirea celei mai înalte taine a mântuirii noastre. La această lucrare sfântă ne atrage atenție biserica prin chemarea sărbătorească: »Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, sfânta jertfă

cu pace a o aduce«. A »sta bine« nu înseamnă altceva, decât a sta așa, precum se cuvine omului să stea înaintea lui Dumnezeu, cu frică și cu cutremur, cu mintea trează și cugetul curat.

Poporul răspunde la aceasta: »Mila păcii, jertfa laudei« ..., adică: sfânta jertfă este pentru noi toți cea mai mare milă din partea lui Dumnezeu, care s'a împăcat cu neamul omenesc prin jertfa cea mare de pe cruce a unuia născut Fiului Său. Din partea noastră sfânta jertfă este lauda și preamărirea lui Dumnezeu, jertfa buzelor și a inimilor noastre, cari se mărturisesc Dumnezeului nostru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și fiindcă noi voim să aducem lui Dumnezeu jertfa cea mai înaltă, iar firea noastră este slabă, pentru aceea ne vine în ajutor preotul din altar cu bunuri dumnezeiești, zicând: »Darul Domnului nostru Isus Hristos și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl și împărtășirea sfântului Duh să fie cu voi cu toți«. Această formulă de binecuvântare, luată din epistola II a sfântului apostol Pavel către Corinteni XIII—13, cere fierbinte dela fiecare persoană din sfânta Treime diferite bunuri; dela Dumnezeu Fiul *dar*, dela Dumnezeu Tatăl *dragoste* și dela Dumnezeu Duhul *sfânta împărtășire*.

Dumnezeu Fiul, răscumpărându-ne, în îndurarea Sa nemărginită, de sub blestemul legii, n-s'a făcut mântuitor și jertfa noastră răscumpărătoare și astfel ne-a cumpărat dar. Dumnezeu Tatăl, prin moartea Fiului Său pe cruce, s'a împăcat cu neamul omenesc și ne-a primit, iarăș, la Sine în dragoste. Dumnezeu Duhul sfânt, în urma acestei jertfe s'a pogorât mai întâi asupra apostolilor și după aceea se pogori în mod nevăzut asupra fiecăruia din noi, împărtășindu-ne darurile Sale. Prin împărtășirea Sa Duhul sfânt aduce mântuirea fiecărui credincios în Biserica lui Hristos.

La această binecuvântare răspunde poporul: »Și Duhului tău«, adică de aceleași daruri dumnezeiești să se împărtășească și preotul liturghisitor.

După ce preotul a deșteptat astfel inimile credincioșilor, înalță cugetele și simțemintele lor dela cele pământești la cele cerești, zicând: »Sus să avem inimile«! El spune cuvintele acestea, pentruca la actul cel mai înalt al sfintei Liturghii, în care se săvârșește mântuirea neamului omenesc, arătarea lui Isus Hristos pe pământ, moartea, învierea, înălțarea la cer și șederea Lui de-adreapta Tatălui, toți credincioșii să înalțe inimile și cugetele lor la Cel ce ne-a câștigat mântuirea și care este prietenul nostru cel mai bun.

La acest îndemn răspunde poporul: »avem cătră Domnul«, adică inimile noastre le-am înălțat într'acolo, este Prietenul nostru cel mai bun, unde șade Hristos de-a dreapta Tatălui.

Îndreptând preotul, în modul arătat, inimile credincioșilor să ia parte vrednică la sfânta lucrare care urmează, începe acum lauda și mulțumita Domnului, adică însăș Sfânta *Euharistie*, așezată de Hristos, zicând: »Să mulțămim Domnului«, iar poporul răspunde: »cu vrednicie și cu dreptate este, a ne închina, Tatălui și Fiului și sfântului Duh, Treimei celei de o ființă și nedespărțite«. Preotul ceteste acum rugăciunea: »Cu vrednicie și cu dreptate este a-Ți cânta Ție, pe Tine a Te binecuvânta, pe Tine a Te lăuda, Ție a-Ți mulțumi«...

Cântarea de biruință.

Marele arhiereu Isus Hristos, la așezarea sfintei taine a cuminecăturii, a *mulțumit* lui Dumnezeu Tatălui și de aici primi această taină numele de *Euharistie* (grecește), *mulțumită* (românește). Astfel și preotul, urmând lui Isus, înainte de sfințirea darurilor, preamărește în rugăciunea aceasta deplinătățile cele din veci ale lui Dumne-

zeu Tatăl, Fiul și Duhul sfânt și-I mulțumește pentru toate binefacerile Sale și îndeamnă pe credincioși, ca și ei, împreună cu dânsul, să laude pe Dumnezeu și să-I mulțumească, zicând: »Cântare de biruință cântând, strigând glas înălțând și grăind«, iar poporul cântă: »Sfânt, sfânt«... Această cântare este aceeași, care Serafimii, stând împrejurul Domnului, li cântă, strigând unul cătră altul și zicând: »Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Sebaot, plin este ceriul și pământul de mărirea Lui«.

Cu aceste cuvinte ale Serafimilor, Biserica împreună cântarea pământească: »Osana, binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului; Osana întru cei de sus«. Cu această cântare se preamărește Dumnezeu de cătră Biserica cerească și pământească, de îngeri și de oameni! »Osana« este un cuvânt evreesc și înseamnă: »Dă Doamne mântuire« sau »Doamne mântuiește« și se întrebuița de evrei la întimpinarea principilor și a altor bărbați mari, trimiși de Dumnezeu pentru mântuirea poporului din nevoi. Cu această cântare se întâmpină și Isus Hristos la Sfânta Liturghie, în clipa în care are să se aducă jertfă lui Dumnezeu Tatăl pentru mântuirea lumii. Această cântare se numește »cântare de biruință«,

pentru că se aduce lui Dumnezeu Savaot, adică Domnului puterilor cerești, biruitorului morții.

Până ce se cântă »cântarea de biruință« preotul citește rugăciunea: »Cu aceste fericite puteri și noi, iubitorule de oameni«... în care preamărește pe Dumnezeu și laudă îngrijirea Lui pentru mântuirea neamului omenesc. El din iubirea de oameni a dat pe unul născut Fiul Său, ca tot cel ce crede într'ânsul să nu piară, ci să aibă viață vecinică. Fiul lui Dumnezeu a venit, a împlinit toată rânduiala și s'a dat pe Sine pentru viața lumii. În noaptea, în care a fost vândut, a luat pâinea cu sfințele și preacuratele Sale mâni și mulțumind, binecuvântând, sfințind și frângând, a dat-o sfinților Săi învățăcei și apostoli.

Aici zice preotul cu glas mare: »Luați, mâncați, acesta este trupul meu, carele se frânge pentru voi, spre iertarea păcatelor« și »Beți dintru acesta toți, acesta este sângele meu, al legii celei nouă, carele pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor«. Aceste cuvinte sunt începutul și temelul sfintei Liturghii și însuș Mântuitorul le-a rostit înaintea apostolilor Săi, la cina cea de pe urmă pe care a luat-o cu ei. Preotul zice acum: »Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate«. În aceste cuvinte

aduce el acum jertfa și mărturisește, că noi nu avem nici o avuție, prin care în mod vrednic am putea să-I mulțumim Părintelui ceresc pentru bunătățile, de cari ne-a făcut părtași prin venirea Fiului Său. Pentru aceea — zice preotul — drept mulțumită îți aducem Ție, Doamne »ale Tale«, adică darurile Tale, această pâne și acest vin, »dintru ale Tale«, adică din darurile Tale nenumărate, alese de însuș Fiul Tău, la așezarea sfintei Euharistii, cari acum le-am pregătit pentru Tine, drept jertfă. Noi îți aducem aceste daruri »de toate« de câte ne aducem aminte că s'au făcut pentru noi, de cruce, de mormânt, de înviere, de înălțarea la cer; și »pentru toate«, adică pentru iertarea păcatelor și pentru mântuirea noastră.

După cuvintele preotului: »Ale Tale, dintru ale Tale«..., poporul cântă: »Pe Tine Te laudăm, pe Tine bine Te cuvântăm«... iar preotul se roagă în taină: »Încă aducem Ție această slujbă cuvântătoare și fără de sânge și cerem și ne rugăm și ne umilim: trimite Duhul Tău cel sfânt peste noi și peste aceste daruri, cari sunt puse înaintea«. Preotul acum se închină de trei ori înaintea stintei mese și se roagă, zicând: »Doamne, celce ai trimis pe prea sfântul Tău Duh în ceasul

al treilea Apostolilor Tăi, pe acela, Bunule, nu-L lua dela noi, ci-L înnoiește întru noi, cari ne rugăm Ție«.

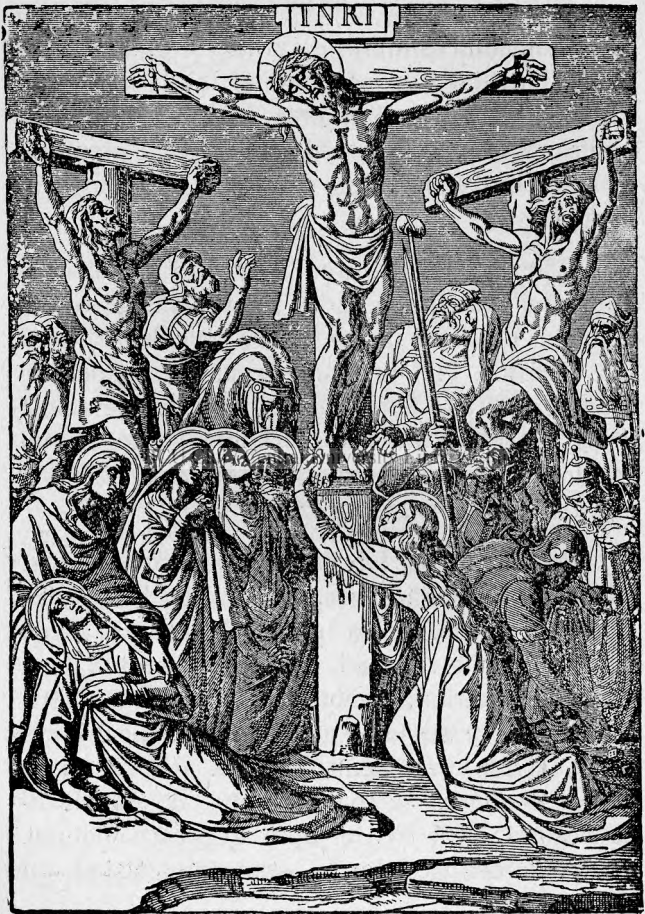
Această rugăciune fierbinte o rostește preotul de trei ori și după întâia dată zice cuvintele din psalm 50: »Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule«, iar după a doua dată: »Nu mă lăpăda dela fața Ta și Duhul Tău cel sfânt nu-L lua dela mine«. Incheind cuvintele acestea, binecuvintează sf. pâne cu semnul crucii, zicând: »Și fă adecă pânea aceasta cinstit trupul Hristosului Tău, Amin«, după aceea binecuvintează sf. potir, zicând: »Iar ce este în păharul acesta cinstit sângele Hristosului Tău, Amin« și pe urmă binecuvintează amândouă sfintele, zicând: »*Prefăcându-le cu Duhul Tău cel sfânt*«, »*Amin, Amin, Amin*«.

In această clipă se prefac sfintele daruri prin lucrarea Duhului sfânt și anume pânea în trupul, iar vinul în sângele lui Isus Hristos. Această lucrare sfântă și mare o vestește preotul din altar, sunând un clopoțel pentru credincioșii din față, iar pentru cei îndepărtați răsună clopotele, pentruca toți să se deștepte la o rugăciune evlavioasă, să lase la o parte toate gândurile și să-și împreune rugăciunile cu cele ale sfintei Biserici.

Momentul sfințirii darurilor și al prefacerii lor în cinstitul trup și sânge al lui Hristos este un moment prea sfânt, prea înalt și *înfricoșat*, pentru-că atunci și îngerii stau în jurul preotului și toată ceata puterilor cerești se împreună în cântări.

Când săvârșește preotul sfânta Euharistie și aduce lui Dumnezeu jertfa fără de sânge, reprezintă în persoana Sa pe însuș marele Arhiereu Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care aduce lui Dumnezeu Tatăl jertfă pâine și vin, cari pe sfânta masă se prefac în însuș trupul și sângele lui Hristos. *Domnul nostru Isus Hristos se jertfește pe Sine lui Dumnezeu Tatăl.*

Precum jertfa lui Hristos pe cruce a fost adusă pentru toată lumea, așa și jertfa Euharistiei se aduce pentru toată lumea. Aceasta se vede din rugăciunile, pe cari le cetește preotul după sfințirea darurilor. Preotul se roagă mai întâi pentru cei ce se vor cumineca, apoi pentru cei morți, și pe urmă pentru cei vii. Pentru cei ce se vor cumineca se roagă preotul, ca sfânta cuminecătură să le fie lor spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor și spre împărtășirea cu sfântul Duh.

Dintre cei morți, se roagă preotul mai întâi pentru sfinți, spre a mărturisi, că, aducându-se jertfa cea fără de sânge și pentru ei, fac parte și ei din trupul cel tainic al lui Hristos. Sfinții sunt mijlocitori pentru oameni în fața lui Dumnezeu, de aceea preotul se roagă, ca Dumnezeu, pentru rugăciunile sfinților să ne cerceteze pe noi.

Axionul.

Mai ales amintește preotul pe prea sfânta, curata, prea-binecuvântata, mărita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoare și pururea fecioară Maria, întru care Dumnezeu s'a întrupat. Ea este mijlocitoarea noastră cea mai aleasă înaintea tronului lui Dumnezeu. Pe Maica Domnului preotul o amintește cu glas înalt și tămâiază sfânta masă, spre a însemna cu aceasta deosebita cinste față de Împărăteasa tuturor sfinților.

În sfârșit pomenește preotul și Biserica luptătoare de pe pământ. Întâi se face amintire de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscopul și Mitropolitul sau Episcopul, conducătorul credincioșilor în trebile credinței și ale *bunei viețuiri*, cerându-se dela Dumnezeu, ca să-l dăruiască sfintelor Sale Biserici, nu numai în pace, întreg, cinstit, sănătos, întru

zile îndelungate, dar și ca drept să învețe cuvântul adevărului lui Dumnezeu. La aceasta răspunde poporul: »Pe toți și pe toate«, adică pe toți cei de partea bărbătească și de cea femeiască să-i pomenească Domnul.

Toate rugăciunile după sfințirea darurilor se încheie cu ecfonisul: »Și ne dă nouă cu o gură și cu o inimă a mări și a cânta preacinstitul și de mare cuviință, numele Tău, al Tatălui«... Această preamărire este luată din rugăciunea sfântului apostol Pavel (Rom. 15, 5—6), cu care el se roagă lui Dumnezeu, ca să dea celor credincioși *un cuget, pentru ca toți împreună*, cu o gură și cu o inimă să mărească pe Dumnezeu-Tatăl și Domnul nostru Isus Hristos. Acest dar îl cere de la Dumnezeu preotul pentru cei de față.

Acum pregătește preotul pe cei credincioși la cuminecarea, care va urma. Mai întâi cere asupra lor îndurărilor lui Dumnezeu, zicând: »Și să fie mila marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Isus Hristos cu voi cu toți«. Poporul răspunde: »Și cu Duhul tău«. Indurarea lui Dumnezeu este Hristos, pe care L-a trimis marele Dumnezeu, pentru că s'a îndurat de noi.

Apoi se zice ectenia, în care ne rugăm

pentru darurile, cari s'au adus și pentru ca ele să ne împărtășească sfințenie, ca bunul Dumnezeu, care le-a primit, să ne trimită nouă prin ele îndurarea și darul Său. Preotul mai zice rugăciunea: »Inaintea Ta punem toată viața noastră«... În care cere dela Dumnezeu, ca să ne învrednicească cu conștiință curată a ne împărtăși cu cereștile și înfricoșatele taine, spre lăsarea păcatelor și spre moștenirea împărăției cerești. Toate cererile se fac cu o deosebită sfințenie și cucernicie, pentru că *acum zace pe sfânta masă unul născut Fiul lui Dumnezeu.*

Rugăciunile pregătitoare pentru cuminecare le încheie preotul cu ecfonisul: »Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă a cuteza, să Te chemăm pe Tine, Dumnezeule cel ceresc, Tată, și a zice«. Cu această îndemnare cerem dela Dumnezeu, ca noi, fiii Lui, să fim vrednici a-L numi Tată. »cu îndrăznire«, adică cu încredere și dragoste; »fără de osândă«, adică îndreptați, pentru că rugăciunea poate să fie spre osândă celui ce se roagă și numește pe Dumnezeu Tată, iar în sufletul său nutrește păcatul.

Tatăl nostru.

»Tatăl nostru« sau rugăciunea domnească se zice la locul acesta cu scopul, ca noi să cerem darul lui Dumnezeu cel mai înalt prin rugăciunea Mântuitorului, nu numai în numele Lui. Sfântul trup și sânge al Domnului nostru Isus Hristos îl pot primi numai fiii adevărați ai Părintelui ceresc. De aceea credincioșii deșteptați prin îndemnarea preotului se roagă: »Tatăl nostru«...

Rugăciunea domnească se încheie cu efnisul: »că a Ta este împărăția și puterea și mărirea, a Tatălui și a Fiului și a sfântului Duh, acum și pururea«, — adică în a Ta putere și stăpânire este îndurarea și mântuirea, moartea și viața, Părinte, Fiule și Duhule sfinte.

După »Tatăl nostru« preotul se întoarce către popor și zice: »Pace tuturor«, iar poporul răspunde: »Și Duhului tău«. Apoi ne îndeamnă preotul: »Capetele voastre Domnului să le plecați«. Poporul răspunde: »Ție Doamne« și toată lumea își pleacă cu umilință capul înaintea Împăratului nevăzut. Preotul zice în taină rugăciunea: »Mulțumim Ție, Împărate nevăzute«..., în care se roagă, ca Domnul să întocmească sfintele daruri spre binele tuturor, după a fiecăruia trebu-

ință. Toate acestea le cere el dela Părintele cerească pentru iubirea de oameni a unui născut Fiului Său. Pentru aceea și zice ecfonisul: »Cu darul și cu îndurările și cu iubirea de oameni a unui născut Fiului Tău«...

După aceasta se face *înălțarea sfântului Miel*. Preotul se închină de trei ori și la fiecare închinare rostește cuvintele vameșului: »Dumnezeule, curățește-mă pe mine, păcătosul și mă miluiește« și înălțând cu două mâni sfântul Miel de pe disc zice cu glas mare: »Să luăm aminte, sfintele sfinților«.

Înălțarea sfântului Miel închipuiește înălțarea lui Isus pe cruce, moartea și învierea Lui. Cuvintele: »Sfintele sfinților« înseamnă, că cele ce se înalță (sfintele daruri) sunt sfinte și se dau numai sfinților, adică celor curățiți de tot cugetul viclean și celor cari cu inimă curată cred în Mântuitorul nostru Isus Hristos.

Credincioșii cântă acum: »Unul sfânt, unul Domn Isus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl, amin«, adică unul sfânt și Dumnezeu, străin de tot păcatul este Domnul nostru Isus Hristos, împreună cu Dumnezeu Tatăl și cu Duhul sfânt, căruia se cuvine mărire în veci.

Poporul mărturisește cu umilință, că nime din ei nu este sfânt dela sine însuș, ci toți se sfințesc prin Isus Hristos, care singur este sfânt.

Priceasna.

După cântarea »Unul sfânt« se cântă *priceasna* sau chinovicul. Acest cuvânt înseamnă »preacuratul«, pentrucă în timpul cântării lui se împărtășește preotul cu »*preacuratul*« trup și sânge al lui Hristos. Priceasna se ia din sfânta Scriptură sau din cântările bisericești și se prealungește la cântare, pentruca în vremea cuminecării preotului credincioșii să fie ocupați cu gânduri evlavioase, cari stau în legătură cu serbarea zilei sau cu sfânta cuminecătură. Așa se cântă Dumineca priceasna: »Lăudați pe Domnul în ceriuri«, pentrucă Dumineca este ziua de laudă și preamărire a lui Dumnezeu, care șade pe tronul mării Sale și acolo neîncetat este laudat de cetele îngerești cu cari împreună și Biserica preamărește pe Făcătorul a toate pentru bunătatea Sa.

La sfintele Paști se cântă priceasna: »Trupul lui Hristos primiți«, pentrucă în vechime toți credincioșii se cuminecau în ziua aceasta.

După împărțirea preotului se deschid ușile împărătești și, venind el cu sfântul potir, zice: »cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați«. Cu aceste cuvinte se învită credincioșii, ca ei cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să se apropie de sfânta cuminecătură, pentruca dacă ar păși la aceasta fără credință și fără dragoste, plini de mânie și de ură, nu ar avea nici un folos din ea.

Iar credincioșii, văzând sfintele taine, se închină în fața lor cu evlavie și răspund cu cuvintele psalmistului: »Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului, Dumnezeu este Domnul și s'a arătat nouă«. Cu aceste cuvinte preamăresc ei pe Hristos Mântuitorul, care s'a arătat în preacinstitele taine și se bucură pentru această arătare.

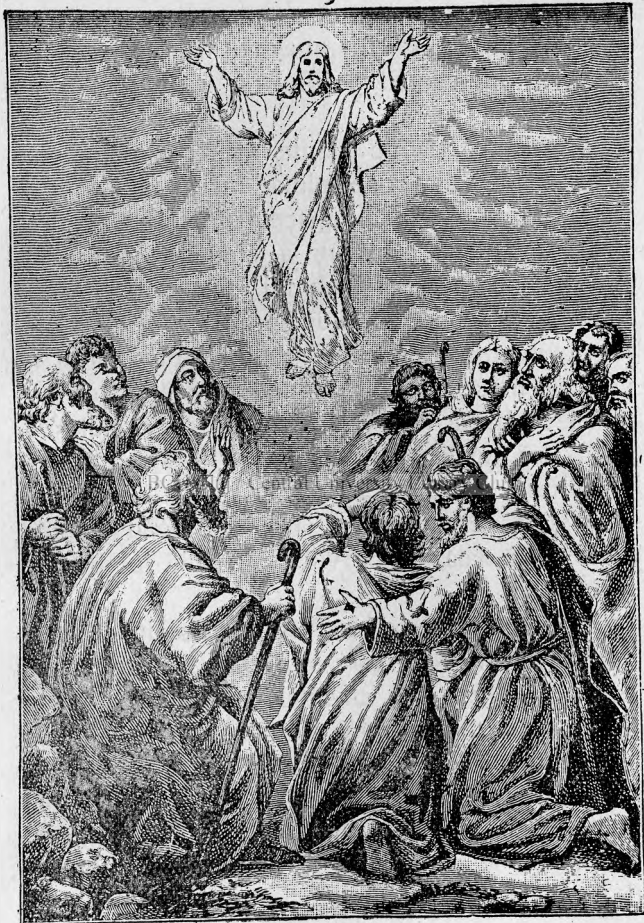
Acum se apropie de sfântul potir acei credincioși, cari doresc să se împărțesească. În vechime creștinii se cuminecau aproape în toate Duminecile. Cei cari nu se cuminecă sunt datori a mărturisi cu umilință înaintea Domnului nevrednicia lor de a primi în casa sufletului lor pe Hristos și să-L roage să-L învrednicească și pe ei de a gusta dulceața acelor momente, în cari vor fi gata a-L primi pe Dânsul în sfintele taine.

Terminându-se împărțășirea, preotul binecuvântă pe popor, zicând cu voce ridicată cuvintele prorocului David: »Mântuiește Dumnezeule poporul Tău și binecuvântă moștenirea Ta« și, întorcându-se către sfânta masă, tămâiază spre dânsa de trei ori și zice: »Înalță-Te peste ceriuri, Dumnezeule, și peste tot pământul mărirea Ta«.

Arătarea cea dintâi a sfințelor taine înseamnă arătarea lui Hristos, celui înviat, pe Muntele Maslinilor. Binecuvântarea aceasta înseamnă binecuvântarea cu care Mântuitorul a binecuvântat pe învățăceii Săi, ultima oară, înainte de înălțarea Sa la ceriuri. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Credincioșii închinându-se cu evlavie înșiră binefacerile lui Dumnezeu în privința mântuirii neamului omenesc și-I mulțumesc pentru ele sfintei Treimi cu cuvintele: »Văzut-am lumina cea adevărată, luat-am Duhul cel ceresc, aflat-am credința cea adevărată, nedespărțitei sfintei Treimi închinându-ne, că aceea ne-a mântuit pe noi«.

Preotul, închinându-se, ridică de pe sfânta masă potirul, se întoarce către popor, zice cu voce înaltă: »totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor«, îl aduce la proscomidiar și-l tămâiază de trei ori. În acest timp poporul cântă: »Amin«.

»Să se umple gurile noastre de mărirea Ta, că ne-ai învrednicit pe noi a ne împreuna cu sfintele«....

Ridicarea de pe sfânta masă și depunerea sfintelor taine în proscomidiar înseamnă *înălțarea lui Hristos la ceriuri*, după ce a săvârșit mântuirea noastră. Ultima tămâiere a sfintelor daruri înseamnă acel dar al Duhului sfânt, care, după înviere, a fost dat sfinților apostoli prin insuflare. Iar cuvintele: »totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor«, dacă le punem în legătură cu cuvintele: »Înalță-Te peste ceriuri, Dumnezeule«... ne fac să înțelegem, că Hristos, deși s'a înălțat la ceriuri, totuș, petrece cu noi totdeauna, până la sfârșitul veacurilor, așa cum ne-a făgăduit, când a zis: »Că, iată, eu cu voi sunt până la sfârșitul veacurilor«.

Precum învățăceii pe Muntele Maslinilor preamăriră pe Hristos, care se înălța la ceriuri, așa și creștinii de azi la cuvintele: »totdeauna, acum și pururea«... se închină sfintelor daruri, ca însuș lui Hristos, celui ce se înălță la cer, îi mulțumesc Lui, că i-a învrednicit a vedea această taină mai înaltă decât ceriurile, chiar dacă nu s'au împărtășit cu ea și cântă: »Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne«...

După aceasta creștinii sunt îndemnați să mulțumească încă odată lui Dumnezeu pentru primirea sfintelor taine, prin ectenia: »Drepti primind dumnezeeștile, sfintele«... Și fiindcă sfânta Liturghie se apropie de sfârșit și cei de față au să iasă din biserică, pentru aceea înainte de ieșire se îndeamnă a se ruga, ca ei toată ziua să o petreacă desăvârșit, sfântă, cu pace și fără de păcate.

Preotul strânge acum antimisul, face peste dânsul cruce cu sfânta Evanghelie și zice ectonismul »Că Tu ești sfințirea noastră«. — Prin aceasta mărturisește, cumcă Dumnezeu este izvorul sfințirii noastre, El ne dă putere să petrecem o viață fără de păcate.

Rugăciunea de binecuvântare.

Acum vestește preotul sfârșitul sfintei Liturghii, pregătește pe cei de față ca să iasă în chip cuviincios și zice: »Cu pace să ieșim«. La acest îndemn răspunde poporul: »Întru numele Domnului«, cerând prin cuvintele acestea, ca preotul să-l binecuvinte întru numele Domnului. Acum iese preotul în mijlocul bisericii și citește

rugăciunea de binecuvântare: »Cel ce binecuvintezi pe cei ce Te binecuvintează, Doamne«, în care se roagă, ca Dumnezeu să mântuiască poporul Său, să binecuvinteze moștenirea Sa, să dăruiască pace lumii... și încheie cu mărturisirea bunătății lui Dumnezeu.

După rugăciunea de binecuvântare, numită rugăciunea amvonului, poporul cu bucurie cântă cântarea prorocului David: »Fie numele Domnului binecuvântat, de acum și până în veac«. Preotul binecuvintează pe popor și zice: »Binecuvântarea Domnului peste voi cu al Său dar și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna«, iar credincioșii răspund: »Amin«, adică »așa să fie«.

Preotul aduce laudă și preamărire Mântuitorului nostru Isus Hristos cu cuvintele: »Mărire Ție, Hristoase, Dumnezeule, nădejdea noastră, mărire Ție«, iar poporul întărește această preamărire, zicând: »Mărire Tatălui și Fiului și sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor amin; Doamne miluiește-ne«, de trei ori și »Întru numele Domnului, binecuvântă părinte«. Iar părintele, din ușile împărătești, zice încheierea, în care se roagă, ca »Hristos, adevăratul, Dumnezeu nostru, pentru rugăciunile preacuratei Maicei Sale și ale sfinților, măriților și întru tot lauda-

ților Apostoli, ale sfântului Ioan Gură de aur și ale sfântului, a cărui pomenire o săvârșim, să ne miluiască, să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor».

Cu aceasta se încheie sfânta Liturghie, după săvârșirea căreia se împarte anafora, în amintirea meselor obștești, la cari ședeau și mâncau creștinii Bisericii vechi, după sfânta slujbă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

580 - 39

Ce a apărut în „Biblioteca poporală“ până acum, în anul 1931:

- Nr. 181. »*Ingerul a strigat*«, poezii frumoase, naționale, de declamat la diferite prilejuri (serbări populare, festivaluri, șezători), de poetul *I. U. Soricu*.
- Nr. 182. »*Marii cântăreți: V. Alecsandri, Gh. Coșbuc și Grigore Alexandrescu*«, descrierea vieții lor și însemnătății lor, cu poezii alese, de ale lor, de *I. Agârbiceanu*.
- Nr. 183. »*Arhanghelul dela Turda*«, icoane din istoria uciderii lui *Mihai Viteazul*, de *A. Nanu*.
- Nr. 184. »*Ce trebuie să știm despre boalele molipsitoare*«, de *Dr. I. Stoichița*. Despre primejdia boalelor și cum trebuie să ne îngrijim.
- Nr. 185. »*Copiii Ursufului*«, povestiri populare de dibaciul povestitor *Ioan Pop-Reteganul*.
- Nr. 186. »*Biografia romane*«, (»*Cei dintâi șapte regi și începuturile Republicei*«) de *Grube*, traduse de *Nicolae Petra-Petrescu*. Istoria romanilor, povestită pe înțelesul tuturor.
- Nr. 187. »*Calendarul Astei*« pe anul 1932, redactat de *Horia Petra-Petrescu*. (O carte de 200 de pagini).
- Nr. 188. »*Tâlcuirea Sfintei Liturghii*«, de preotul *Dr. Nic. Terchilă*. O carte de rugăciuni, în care cetitorul va afla întregă Liturghia și descrierea — pas de pas — a fiecărei cântări și fapte săvârșite în fața altarului.
- Nr. 189. »*Pentru poporul dela sate*« de *N. Iorga*, marele învățat român. Cuvinte purcese din adâncul sufletului sărbătoritului, care a împlinit tocmai 60 de ani de viață.

Vor urma alte cărți, tot atât de vrednice de citit. Fiecare număr costă numai 10 lei (»*Calendarul*« 15 lei).

Cumpărați și răspândiți cărțile „Astrei“!

Dacă nu le aflați la librării, adresați-vă la:

»*Astra*« — Sibiu, Str. Șaguna 6.

A apărut tocmai :

„Calendarul pentru popor al Asociațiunii“ pe anul 1932, întocmit de Horia Petra-Petrescu.

.....

Acest calendar cuprinde, pe 200 de pagini, un foarte bogat material de învățătură și de cetit pentru desfătarea sufletească.

Țăranul român va afla în paginile acestui calendar târgurile, evangheliile din fiecare Duminecă, sfaturi despre cum se lucră pământul, despre legea Camerelor de agricultură și multe altele, economice. Partea literară are articole scrise de scriitorii: *I. Agârbiceanu, Dr. Gh. Preda, Gavril Todica, Th. V. Păcățian, Horia Petra-Petrescu, R. Simu, etc.* E vorba în calendar despre *M. S. Regele (cu fotogr.), N. Iorga (cu fot.), Iarnik, bătrânul și tinărul (cu fotogr.), † D. Comșa (cu fot.), † gen. Berthelot (cu fotogr.), Mihail Sadoveanu, Axente Severu, Eminescu, Cogălniceanu, etc.* Povestiri, povești, poezii, chiuituri, ghicituri — de toate conține »Calendarul Aștrei«, care nu costă, cu toate că are 200 de pagini, de cât *15 lei.*

.....